

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
НЫЗЫЛ ХОРААЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХОРААЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1959
АВГУСТ
11
ВТОРНИК
№ 159 (4387)

Өртөө 20 коп

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

тыл чыда куусалды (2 арын).
Комунист турутуучуларынын сорул
кирген күш-ажылы (2 арын).
Эң эки дуржуланы бүдүрүлгө бүр-
үткө (2 арын).
С. Ортун-оол.—Партия дуржылынын
нын четкине эртен өрдөлгө чы-
лыны чамдык түнөдөр болгаш бис-
тин соруаларыны (2—3 арыннар).
А. Бичикин.—Колхозтарда турут
ажылы толугай удурут (3 арын).
—Чарыктын төлөвлөдүн чон дет-
кип турар. (3 арын).
А. Нумажан.—Ажылда кийрер
(3 арын).
Бүтү делегейин хаара туткан болуш-
кун (4 арын).
Г. Скобелев.—Угагыр чорутун
оруу-биле, ажылдарын ооруу-биле
(4 арын).
Күш-культуражунун хуни Кызыл
демдеглени (4 арын).

Совет аныяктарнын фестивалыга чораа төдээлерин Москва байырлалдыг уткуп алган

Чон ортузунга организацык ажыл—чедишкннернин үндезини

Кижилер-биле ажылды эки тур-
гукан партия организацын уус
массаларын бугууу организацы-
ны болуп, бугууу ажыл-чору-
дугазына боску чедишкннерин
чедип ап турарын дуржулга көртү-
зүп турар.

Ажылчылар ортузунга, бригада-
лар аразына социалист чарыкты
эки организацын, полит-масса-
лыг болгаш организацын ажылды
эзөн экижиктевинин түнөдүн
«Тыва-бос» турут эргелешин
коллектив чеди чылын бир-
чылкыннын планын чедишкннин
чедип дөш демдеглөө эки түр-
дөдөр чедип алган. Чартык чы-
дык турут-монтаж ажылынын пла-
нын коллектив 122,5 хуу, ийги
кварталдын планын—163 хуу кү-
сеткен. Ак-доруагылар бо чылын
ийги кварталда Красноярски-
нин уус ажыл-агый чөвүлешин
тудугуларын аразына социали-
ст чарыкына үшкү черин ээлеп,
11 муң рубльтик шаңалын чаалап
алганар. Олар ам турут-монтаж
ажылдарын чыл планын декабрь
5-ке, Совет Конституциянын ху-
нуге чедип күсөдери дөш
ажылдан турарлар. Ол соруалын
чедишкннин ботандары дөш
партия организацын улул ор-
ганажык ажылды бүдүрүлгө уча-
токтарында улам-на күнөдери.

Турут-монтаж хуун таварыштыр
доруагылар чыл улул тилеги-
не чедип алганар: чуртталга, ба-
жынары турун чыл планын
коллектив хуусаа бетинде ажыр
күсөткен.

Эрлех районун «Коммунистче
орук» колхозу чеди чылын бир-
чылкыннын планын дөш болгаш сүт
бүдүрер талазы-биле чартык чыла
күсөткен. Ол болза колхоз баш-
таар черин болгаш партия ор-
ганажыктын талазына малчы-
нарын амдырал болгаш культу-
ра талазы-биле төдөдөрүлгө чо-
гуу кичөөтөйин салып, оларын
ортузунда полит-массалыг бол-
гаш организацын ажылды дөш-
лөткөдөй түнөдөрүлгө болуп.
Колхоз төдөдө, фермаларда чурт-
талганын, культуру-амдыралын
таарымчалыг байдаларын турт-
камы-биле чегерлештир мурак-
чылар малчынарын туралга-
ры — Бүдүрүлгө, Ак-Будунда
тус-тузунда 70 оутурут клубтары
болгаш чунар-башкыларын ажыл-
кылар. Болза ажыл-агыйнын тус-
кай өртөмдөдөрүлгө болгаш хей-
ниги организацыларын актив-
теринде дагына мыда партия ор-
ганажык колхоз бүдүрүлгөнин
ажыл-агый амдыралында ботун
саларын улам-на күнөдери турар.

Бүдүрүлгө планнын чедиш-
кннин күсөдери кижилер-биле
ажылды шын организацын
хажылар дөшүн өскө-даа че-
рлер партия организацыларын
ажылды дуржулга көртүзүп
турар.

Мичалза-даа чамдык бүдүрүл-
гөдөрүн колхозтар болгаш со-
хохтар улуутуучуларын, партия
органнажыларын бюреларын
болгаш секретарыларын талазын-
дан ол чугула ажылды чедип үкө-
дөө болгаш кижилерин ажыл-
ды таарымчалыг байдаларын
туртузуп бөрсө, оларын хору-
чаа, оларын өртөмдөдөрүлгө са-
нал-сүмө.

Тудугжулар хуун демдеглөөн хурал

Бистин чуртувуска коммунист
тургузарына совет тудугжуларын
болгаш турут материалдарын бе-
леткээр үлөтүрүлгө ажылчына-
рыны улул ролун үлөткөн — Ту-
дугжулар хуун байырлал уткаан
хурал Кызылдың Ногаан театрында
август 8-те болган.

Совет тудугжуларын байырла-
ды—Тудугжунун хуун демдеглөө
эртүрер дугайында СССР-нин Дөдү
Советинин Президиуму 1955 чы-
ла тускай чарыкты үлөткөдөн
бээр ол хуун чыдын-на байырлал
турар алганарын, коммунист тур-
гузушкунда тудугжуларын са-
лымынын, чеди чыл планын
ийги баштайтын чылы 1959 чылдын
бир чартында оларын чеди-
шкннерин допчулап демде-
лөө, СЭП Кызыл хооромунун
секретары эш Н. К. Курбатский
байырлал хуралын айткан.

СЭП Тыва обкомунда үлөтүр
болгаш транспорт кидилдин өргө-
дөдөр эш П. С. Гусев ботунда

Он хүн иштинде—ийилдүн 26-
дан август 4-ке чедип—аныяктар-
нын болгаш студенттеринин «Тай-
бын болгаш байырлал дөш» деп
VII бүтү-делегей фестивалы Венага
болуп өрткөн. Ол хүнерин дүгү-
зунда бистин Төрөн чуртувустун
миллион-миллион оолдар, кыстары,
бүтү совет кижилер яны-бүтү
чурттарын аныяктарын ужу-
жышкынарын улул кичөөтөй-би-
ле хайгаар көртү турганар. Бис-
тин аныяктарын төдөөлөрүнө оя-
ла сагышты салып турган. Делег-
ейин уран-чүдүлөр конкурстарын
ала-чуртун уран чүдүлүн төдө-
лөкчелери аныяктар кайтамчыты
тигелдеп чедип алган дугайында
дындагы бүтү совет патриоттарын
чугаалаар чүве тилеги кылдыр
өрткөн. Совет төдөөлөрүн
фестивалыга улул-биле хундап
турган.

Концерт бүтүп совет уран чүдү-
лүн бугууу тилеги болуп берип
турган. Бистин ирээлчилерине,
танымчаларына, көжүмчүлөрүнө
ойнап турган концерт залдарын,
театрларга, ажыл шөдөрүнө—на-
лаа кайтамчык хей кижилер чы-
лып турган. Совет Эвилелинин оол-
дар, кыстарына—мергендик
күсөдөрүнө олар дикти-
биле алып чакып, оларга өртүп
тургулаан. Совет аныяктарын тө-
дөлөкчелерин Москвага эш ча-
нып келерин совет аныяктар че-
тикпей манап турган. Мычганаш
ол хүн чедип келген. Чуртун аны-
як салгаччылар Вена фестива-
лында төдөөлөр турган 800 аныяк
оолдар, кыстар августун 8-те Моск-
вага четкилен келген.

Наймысалдык Киев вокзалын
уус турар черинде Совет Эвилели-

СССР-нин улустарынын ийги спартакиадазы ажиттыгнан

СССР-нин улустарынын ийги
спартакиадазы В. И. Ленин аттыг
Теп стадионга август 8-те байыр-
ладдыг ажиттыгнан. Чүс муң ажыл
москвичлар болгаш наймысалдык
аалчылары алаа чедип келген. Ста-
дионну байырлал бугууу-биле шөм-
көдөдөр. Эвилелешкен республика-
ларын туттарындар кырында
кынып турар. Маргаладарын
киржикчилерин байыр чедирт-
кннин сестерин улул спорт арена-
зында чырыкыландыр көртүскөн.
СССР-нин болгаш РСФСР-нин Дөдү
Советтеринин депутаттары, мини-
стры, хей-ниги ажилдачылар,
үлөтүрүлгө болгаш көдө ажыл-
агыйнын мурнакчылары, литерату-
рачын болгаш уран чүдүлүн ажил-
дачылар көртүкчелерин аразы-
да турган. Дипломаттыг көртүскөн
кежигүнери идирилерге орнатар.
Дипти аныяктарын төдөлө-
кчелери — Аныяктарын болгаш
студенттерин VII бүтү делегей
фестивалын төдөөлөрү база ба-
йырлада келгенер.

Совет Эвилелинин Коммунист
партиясынын болгаш Совет чазак-
тын улуутуучулары теп дожага өс-
түп келгери чыгыланар дикти-
адыл чаксаашкыны-биле уткаан.

Парадтык команддажыны,
спорттук алдарыг мастери, XVI
Олимпиа оюннарын чемпиону
Виктор Чубарин СССР-нин спорт
институттеринин болгаш организа-
цияларын Топ чөвүлешин дөш-
көн. СССР-нин спорт институттеринин
болгаш организацыларын Топ чөвүлешин
Н. Н. Романова рапорт бер-
ген. СССР-нин спорт институттеринин
болгаш ВЛКСМ ТБ-нин өмүзөндөн
Н. Н. Романов Күш-культуражунун
бүтү-авиел хуну-биле болгаш СССР-
нин улустарынын ийги спартакиа-
дажынын ажиттыгын-биле хол-
баштыр спортчуларга изиг байыр
чедирип, оларын амыр-мендизин
айтырган. Чүс-чүс муң совет күш-
культуражун болгаш спортчулар
бүтү совет улус-биле калы комму-
нист тургузушкунун улул чаа-
гай программазын күсөдери дөш
эрес-шүлүгү ажылдап, чеди чыл
планын хуусаа бетинде күсөдери
дөш бистин инак Төрөн чурту-
вустун чекетелиндин болгаш оол
күтү-шылдын быжыглары дөш
бүтү улулун шимчөөшкннө
идеялгый киржи турарын ху-
гай ол чугулаан.

Күш-культуражун шимчөөшкнчө
сагыш салымынын болгаш ки-
чөөтөй дөш Коммунист партия-
нын денин Топ Комитетинде бол-
гаш Совет чазакка совет күш-куль-
туражун болгаш спортчулар чурет-
тин ханында өртү чедирген
идеялгый, бистин Төрөн чурту-
вустун чаагай чорутууга улам-на
бердигишкннин ажылдарын,
күш-ажыла, өрдөдөрүлгө болгаш
спортка чала-чаа чедишкннерин
чедип алырын бүдүрүлгө турар деп
эш Романов чугаалаан.

Совет Социалист Республика-
ларын Эвилелинин тутун кидир-
гн-биле совет спорттук кайтамчы-
тыг кижилери, эвилелешкен рес-
публикаларын аныяктарын эң
эки төдөлөкчелери шөгө чыкса-
лышкан. Мычганаш бистин Төрөн
чуртувустун тугу стадионун кы-
рында чаагай кынып үнүп келген.
СССР-нин улустарынын ийги спар-
такиадазы ажиттыгнан. Парад өгө-
дөн. Украинанын, Белоруссиянын,
Узбекистанын, Казакстанын, Гу-
биянын, Армениянын болгаш өскө-
да республикаларын колонналары
улаштыр-улаштыр өртүп турган.
Чуртун өң-не күтүп спортчуларын-
га, делегейин болгаш Европа-
нын хей-ниги чемпионаттарын
тигелчелерин, мергенши, тура-
соруу болгаш күжү делегейин эң
күштүг дөш спортчулуктун ала-
дарын чаалап алырга бистин Тө-
рөн чуртувуска чугаалаан спортчу-
ларга көртүкчүлөр изиг байыр че-
дирип турган.

Парад колонналарын хатган 200
тук тудугчулар индирлерин ба-
ры-биле эрткен, а кызыл-сарыг
платкелерин урутар шөгө маля-
жып үнүп келген. Гимнастика шик-
чөөшкннерин кылды талазы-биле
«Спартак» институтун 1200 гим-
настык кыстары көртүкчелерин ма-
даткан. «Динамо» институтун
спортчулары, күш-ажылы тур-
гузуларын гимнастык болгаш
өскө-даа коллектив болгаш байыр-
лаага солун программаны көртүс-
көн. Шериг спортчуларын өвч
көртүкчелерин дикти-адыл алып
чаксаашкыны-биле көргөн.

СССР-нин улустарынын ийги
спартакиадажынын ажиттыгын-
га холбаштырган спорт байырламы
совет спорттук чедишкннеринин,
бистин социалист Төрөн чурту-
вустун улустарынын бугууу-биле акы-
дуңка байырлынын чырыкылан-
чак көртүзү болган.

(СЭТА).

ВАЛЕНТИНА ГАГАНОВАНЫҢ ЭГЕЛЭШКИНИ-БИЛЕ

Москвада «Кызыл пролетарий»
заводтук улул мастери коммунист
С. С. Ларионов—эң эки ажилда-
чыларын бирөөн. Оол ажылдап
турар черинде күш-ажылды чаа
аргалаар ажилдагынын, автомат-
чылажы болгаш механизация-
нын дикти-биле шимчөөдөн ала
турар. С. С. Ларионов ай санында
ла эң эки шайлаа төдөөлөрүн ала
турган.

Бир эсес ажылдап билер-ле
болза, кала-даа ажылдаш хей тө-
дөөлөр чедип ала болуу—деп эш
Ларионов чугаалаан, ону заводта
өң-не хожудан турар үчөөтө
шимчелерин администрация чери-
ден диктөө. Оол диктөө хандырган.
Ларионов хожудан турар № 2
механик цехтин улул мастери-
ге токуйлаан.

ВЛКСМ-нин Ленинград обкомун
секретары Вадим Савишев фести-
валыга чорон совет аныяктар тө-
дөлөрүн мурнундан чүве чугаа-
лаан, өскө чурттарын аныяктары-
биле совет оолдар, кыстарын ужу-
ражышкынарын дугайын то-
даргай чугаалап берген. Вокзал чо-
гунда шөгө база хей чон чыгылап
турган болгаш олар келген төдө-
лөргө өртүшүлүт байыры чедирип
турганар. Хөгжүм ойнап берген.

«Ленинград баледи», «Москва ра-
диоукунд оркестри», «Украин СССР-
нин уран чүдү коллектив», «Гру-
зиянын уран чүдү», «Воро-
нежтин нини ыр бөлү» болгаш
өскө-да чүдөлөрүн бижаткннн ав-
тобустарга төдөөлөр олтургулаан.

Аныяктарын болгаш студенти-
лерин VII Бүтү-делегей фестивалы-
нын төдөлөрү—совет аныяк оол-
дар, кыстарын Москва кайтамчы-
тыг чылым-биле, чуреттин ханы-
зында байдал-биле уткуп алган.

ОБЛАСТЫҢ ХОВУЛАРЫНДА Тожууң колхозтарында мал чөмнөринин белеткели

Тожу районун колхозтары нити
ти организацылары ситенчилер
ортузунга полит-массалыг ажыл-
ды күштөдөрүлгө, агитхууларын,
хана солуннарын үлөтүрү, солун
номчулгаларын болгаш бөдөдөрүн
чурдуу келгеннин түнөдүн
мал чөмнөринин белеткелинде кол-
хозчуларын күш-ажылы иден-
пей илөш-биле бөдөн. «Май 1-ди»
болгаш «Совет Тыва» колхозтарын
баштыр черлери ситен белеткели-
де мурнакчы азелдарга тыпсыр ак-
ша шаңалын допчулаан.

Партия райкому болгаш райкуу-
сом мал чөмнөрин белеткээр тала-
зы-биле дөшө көртүзүлгө брига-
дар аразына шилчир Кызыл
ту тургускан. Ол түгү эртен беш
хонуттун түнөдүн-биле «Совет Ты-
ва» колхозта комсомолчу-аныяктар
бригадына тынышкан.

Ситен белеткээр азелдарла «Со-
вет Тыва» колхозтун Хойлук-Мөс-
те эш Сундуйга удурукан азел 554
центнер, Шынаада эш Доржунов
азелуу 786 центнер, а «Май 1-ди»
колхозтун Иды-Хемде эш Се-
векке баштаган азелуу 1153
центнер, Эргиде эш Дамжыктын
азелуу 1200 центнер ситени бе-
леткнп, ситен келдизинин талазы-
биле мурнакчы болганар.

оол олар хүн нормазын 125—150
хуу күсөдери турарлар.

Ол азелуун киржикчилери
август 20-ге чедип 60 тонна ситен-
ни хол кадыры-биле кезип, са-
рааттарын хуушөгөт, советтун
Дэг-Дөдүлде Бистан-оолга удурукан
азелуун социалист чарыкы
кылтырган.

Хол-кадыры-биле ситен кезик-
чилери О. Аная-оол. С. Холарбаа,
Д. Мадыр болгаш школачы Хеве-
16 тонна ситени кезип, 3 сараат-
ты тургускаан. Азелуу 11 школа-
чылар ситени бөдөн, хепеннэ-
ринде болгаш сөөртүргө идепкей-
лиг ажылдап турарлар.

«Межег» совхозун Кыякта үшкү бүдүрүлгө брига-
дажынын механизаторларын кызыл-тасты агылап ажал
турар. Чурукта: бригадала тракторист-агитчик
П. Казанцевтин жатка-биле кызыл-тасты тавычалай
кестирип турары.
Фото В. Уколовуу.

Совет болгаш корей улустарнын „Найырал көвүрүү“

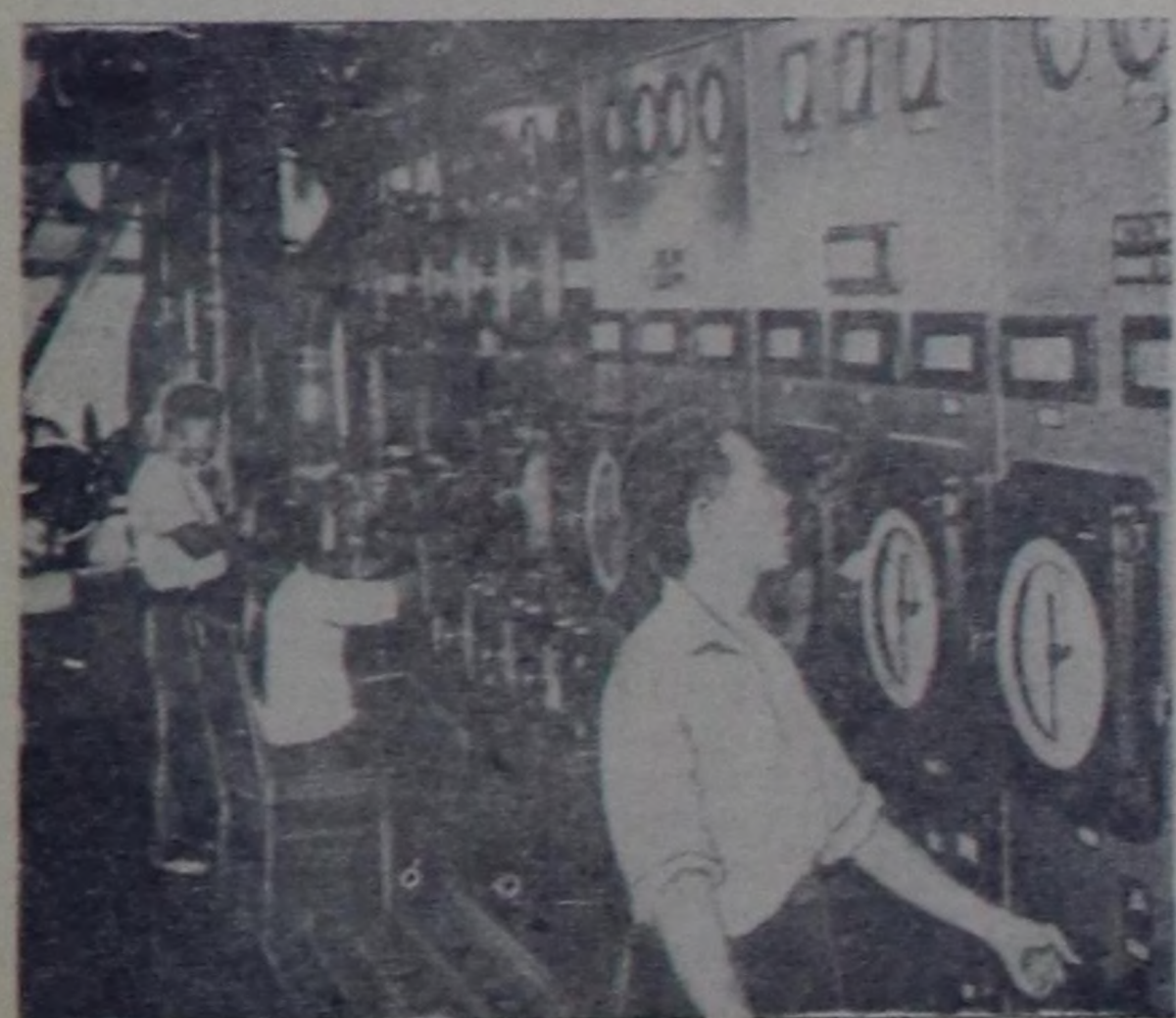
ПХЕНЬЯН. (СЭТА). Туманган демин бежидир «Найыралдын көвүрүү» дээр демір орук көвүрүүн Хасан-Туманганга (Туман-Ула) ажылдаа кырген. Ону совет тус-кай эртеминглерин ажылдаа кылган тевелеллел бугаар Совет Эм-мелини болгаш КУДР-ниң дем кат-тыштырган жүженишкисинери-биле туткан.

Моон-биле холбаштыр совет бол-гаш корей туугуларын чок кы-вы черлерин чону-биле хой кыл-жыл митингил болган.

СЭП-ниң Приморье крайому-нун бирги секретары В. Е. Черны-шев биле КУДР-ниң орук харыла-шчы министри Ким Ир митингиле чү-чүгалааш, акы-дүмү чурттар-нын—Совет Эмилелиниң болгаш

КУДР-ниң аразында демір орук-туң бежидир туугуларын «Най-рал көвүрүү» туугун чедиш-тининг доосланы-биле туугулар-нын коллективинге кыг байыр че-диргенер.

Совет Эмилелиниң болгаш КУДР-ниң ол дем каттыштырган кү-женишкисининг кыгакчытыг түнелли үнелеп көрүшкөн. «Но-дон силмун» солунун онзалып де-мелген болза, Туманган демин бе-жидир «Найырал көвүрүүн» туугун доослаган ийн чурттар-нын аразында экономиктиг болгаш культуруг сырый харылашын улам хөгжүдериң, совет болгаш корей улустарнын аразында амы-думма найыралды улам кыгак-жылдарын хөгжүдериң уруг са-лымын болур.

Вьетнамның Демократтыг Республикасы. Вьнде электри станциязын чокта чаа байырдалдым-биле ажыткан, ону Совет Эмилелини ВДР-ге экономиктиг дузалачы көргүзүрүнүн панын бугаар туткан. Ол болза Сонгу Вьетнамның эң уруг бугурудаларын бирезин болуп турар. Ол станция Вии хоорайга электри күжүн бээр болгаш Нге-аниң суг-гарыла системаны хандырар, оон түнеллинде анза 20000 га рис шөлүн суг-биле хандырар.

Чурукта: электростанциянын машиналар залынын бирезинде. Вьетнамның телеграф агентлигининг фотоу.

Африканың хамаарышпас чурттарының конференциясы

КАИР. (СЭТА). Либерияның на-рыскалы — Монровияда Африка-ның тускай хамаарышпас 9 чурт-тарының—Баттышкан Араб Рес-публиканы, Эфиопияны, Гвинея-ны, Тунисни, Ливияны, Марок-конун, Суданын, Гананы болгаш Либерияны конференциясы август 5-те ажыттыган. Алжир респу-бликанын түр чазанын төлөөлери ба-за конференцияда кириш турар.

Алжир улустун хамаарыш-пас чорун дээш демисиле, Сахарага ялорул шенелдерин чорудар деп Франциянын ора-далжышкыны, Африкада киж-дерин дыйгай көөр чорук, Африканың хамаарышпас деме-зорлерининг байлы, Нюаселени-ниң, Камерунун, Сонгу Ролени-ниң болгаш Угандалың хамаарыш-пас чорунга холбашкан айтыр-тар конференциянын киржикчиле-ринин, хой саныг хайгааракчы-ларын болгаш парламт төлөөлери-нин кичээлгилерин төвүде туруп турар. Африканың улустарнын

баттыжышкынын болгаш хама-арышпас чорун чедиш алырынга чугула ужу-дузгалы бо айтыр-тар чугаалажырынга Африка-нын чурттагы чонунун үштү бир кезең төлөөлөр турар даш-тыкы херектер министрери болгаш ол чурттарын сугагыг күрүш ажылдакчылары кириш турар. Сонгу уле Африкага болган шыг-ын ескерилерин олар толар-гайлаа көөрлер. Балунг конферен-циянын сонда боттарынын поли-тиктиг хамаарышпас чорун чег-дир алган чурттарга (Гана, Су-дан, Тунис, Марокко) Франциянын ко-лониялы турган Гвинея республика-нын ам каттышканы билдирер болгай.

Либерияны президентиз Уиль-ям Табман конференциянын төлө-леринге кыйгырып кылган чуга-алында барын талазы чүрүлелер-нин колониялдыг политиказын бол-гаш Африканың чурттагы чонун оларын дыйлап турарын буруу-шпаан. Африка чурттарының кон-

БҮГҮ ДЕЛЕГЕЙНИ ХААРА ТУТКАН БОЛУУШКУН

Француз хей-ниитининг чүүлдүгүнүп турары

ПАРИЖ. (СЭТА-нын корр.). СССР-нин болгаш АКШ-тын чазак-тарынын баштынарнын ужура-жыр дээниң дутайында дыйла-дыгын француз хей-ниитининг кал-бас болгаш чүүлдүгүнүп ут-каан.

«Алаа сонда келген! Бо херек боттанды!» деп «Пари-журнал» солунун эгелери мындг болган. «Фигаро» солун Москвадан, Ва-шингтондан, Женевадан болгаш ес-ке-даа хоорайлардан дыйлажы-ларын бугун арын кылдыр үндүр-ген болгаш совет-америк дыйлажы-бугун паралаан.

«Юманите» солун ам болур ар-гыжымшкынага байыр чедирп, ону бирги чергенин чугулаа бо-луушкуну кылдыр көрүп турар. Совет чазактын баштыгы АКШ-

ка бир-ле дугаарында баары ол-ынчангаш аш чылдар мурунун бодаттынар-даа аргазы чок турган бо болуушкунун чугулааа онза-лап демделгелеринин эргежок чугула-зы чөп деп бо солун бижээн.

Бүгү делегейге чүүлдүгүнүш-кунун хайымшкырган бо медрон француз чазактын баштыктер соок көрүп уткаанын «Юманите» солун база демелген. СССР-ниң болгаш АКШ-тын чазактарынын башты-нарын аразында аргыжым ужу-ражыр дутайында дыйлажыг кан-дыг-бир тайылбыр бээрден фран-цуз даштыкы херектер министрест-воу ойталаан.

Бо болуушкун бүгү делегейге сеткил хайымшкынын хайымшкы-ган деп «Комба» солун дыйлашкан.

Бонн сагышсырап эгелээн

БОНН. (СЭТА). Дүшкүрүг чор-урут кошкарыныг болгаш тай-бындын бажыгларынга делегейиң делегейиң бүгү хей-ниитининг СССР-ниң болгаш АКШ-тын чазактары-нын баштынарнын аргыжым ужуражыр дээниңге холбаштыр турда, Н. С. Хрущевтин Д. Эйзен-хауэр-биле ужуражыр деп турарын дутайга Бонн бодунун «сагышсы-ралын» чажыры шыдавын турар.

Мындажык АКШ-тын болгаш Совет Эмилелиниң чазактар баш-тынарнын аян-чорук кылдып ужуражыр дээниңге бодунун «байыр чедирп турарын» меделгелер ужу-руга ГФР-ниң чазак албадыш-каны. «Федералдыг канцлер аргы-жым ужуражырынын америк-совет плананыг хамаарыштыр эки ми-нун улаангыр кылган» деп ГФР-ниң чазакта чок «Генерал-антейгер» солун мурунку чүүлүнде бижээн. «Хрущев—Эйзенхауэринг ужу-ражышкынынын аргыжым-биле ужуражыр унери ГФР-ниң чазак улустар аразының дүшкүрүг чор-урун кошкарыныг дайымы бол-гаш «соок дайымы» үргүчүзөри-

ниң талазакчымы кылдыр делегей-нин хей-ниитининг караанга кө-здүр ойталап эгелелдир» деп чүгөн Боннда билип турар. «Не-мец талаан таарымча чок сагыш-сеткил бар-даа чүве болза, ол са-гыш-сеткилди ажы-биле эгелелдир-ти улаангыр өвөс болур ийн» деп «Генерал-антейгер» ажы-биле онзалып демелген.

Ийн уруг күрүлелерин чазак-тарынын баштынарнын ужуражыр деп турарына Боннун чүгө ай-мызынын турарында алыс чы-дагалың ГДН-ниң органы прес-с-бюлетень «Социал-демократичес-кий пресседент» эгелелдир турар. «Бонн бодунун бүгү политиказын Чөп болгаш Барын чүктөөниң аразында чөрдүлелерге таарыштыр тургузуп алган болгаш ол ам кы-мытаны берген, чүгө дээр «соок дайымын» байдалы бодунун орнун делегейиң дүшкүрүг чорун бот-тут кошкарыныг чайлап берип турарын ол көрүп, билип турар деп бөлгөтөң бижээн.

Күрүне секретары Гертерниң меделели

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тын күрүне секретары Гертер Женева-дан Вашингтонче эеп чаа берген. Даштыкы херектер министрлеринин Женевага чөвүлел хуралынын тү-нелдеринин дутайында корреспон-денттерге дончу меделгелди Ва-шингтон аэродромунга ол кылган. Чөвүлел хурал «Берлин кризисин» чидиг чорун чымчактырыгга бараан болган, а ол мыкам «ча-дык чүүлдерин талазы-биле» та-лааларын турустарында чөрдүлел-лерин чамдык талаалыг бичелел-ринге чедирген деп Гертер чуга-лаан. Бодунун меделелиниң өске кезонге Гертер чөвүлел хуралга барын талазы күрүлелерин ту-руш-бодаларыг камгалап турган. Совет Эмилели чөвүлел хуралга «дугурудаларын чедишкенин» чедиш алыр болдунар арга чок кылган» мындг сорулгалары са-лып турган алыны кылдыр Гертер чугуруп турган.

КУШ-КУЛЬТУРЖУНУН ХУНУН КЫЗЫЛГА ДЕМДЕГЛЭЭНИ

Мотоциклистер эеп келген

ДОСААФ обкомунун автомот-луунун моторжуктаа 18 киж-лиг команданы Каз-Хем район-нун колхозтарына чораш, ав-густ 9-га, хүндүскүнү 2 шакта культураның болгаш дыйлажы-ганың Гастелло аттыг параты-нын экинде шөгө келгенер.

Мотокоманданың ууртукчузу П. Ф. Трачук өрткөн орунун болгаш кылган ажылынын дугайын ВЛКСМ обкомунун секре-тары эш Чирковскай рапорттаан.

Команда Каз-Хем районун колхозтар төптеринге, хову шөл-дерде колхозчуларга барып 8 лекцияларын, 10 беседаларын

Чурукта: (Устүндө) Мотокоманданың кижикчилери (Адаанда) команданың кижикчилери Казан-оолга шаңгал бижикти тирчи турары.

СПОРТЧУ МАРГЫЛДААЛАР

Август 9-га, Кызылга күш-культу-тайгы ойнашкында типография туржунун Хүнгө айдарыткан команданың баскетболго оода-

Пирамида.

күш-культура болгаш спорт талзы-биле маргылдаалар болган.

Эртеңининг 11 шак 30 минут-дан эгелеп культура болгаш дыйла-жыга паратынын бүт бөмбүүнүн шөлүгө уругуларын спорт школа-зынын 20 спортчу кыстары, 2 спортчу оолдары Ф. Макарованың ууртугалы-биле гимнастиканың суза шимчээшкисинерин болгаш на-рын пирамидалары база акробат-калыг ойнаары азынгар, кашпа-гай көргүскенер.

Партын баскетбол шөлүгө бир дугаарында «Буревестник» эки-тура спорт нитилининг баскетбо-лго оолдары биле уругуларын спорт школынын дооучулары-нын команданы ужурашкан.

Ойнаашкынын баштайгы чар-тында сап 9:14 болуп, «Буревест-ник» команданы уткан. Ийги ойнаашкында «Буревестник» коман-данын спортчу оолдары тилгөн болгаш 42:21 саныг болган. Ол команданы ойнакчылары В. Кли-н, А. Чикит олар эң азынгар ойна-нар.

Уругуларын спорт школынын оолдар команданы биле пирамида-тер команданы ужурашкан. Баш-

Баскетбол шөлүгө.

ры В. Бондарев, Н. Корешников, В. Крайнин, В. Голубов олар азынгар, эитиг ойнап, саныг 13:10 чедирген. Ийги ойнаашкында ба-за типография команданы илпекей-лиг ойнаш, саныг 34:21 чедирп, тилгелдиг болган.

Оолдарын баскетбол командала-рында финалга «Буревестник» ко-манданы биле «Труд» (типография) команданы ужурашкан. Анаа бирги чер даш шыгын ойнаашкынын тү-нелдиге, оонун баштайгы чар-тында «Буревестник» 13:8 саныг уду алган. Ийги ойнааш-кында «Труд» команданы ойна-арынын инцидентказын чалап ал-ган болгаш ууруманыкынын 32:25 саныг уткан бирги чери олоон.

Уругуларын спорт школынын уругулар команданы биле студенти-лорун чымыла команданы ойнаш. Анаа оонун эгеленден тура-ла студент уругуларын чымыла ко-манданы баскетбол ойнаашкынын та-лазы-биле артык мергекчилер көр-гүш, оонун баштайгы чар-тында 31:8 саныг, ийги чар-тында 45:20 саныг ойнаш, тил-гелдиг болган.

Бүт бөмбүүнүн талазы-биле болган маргылдаага 6 команда киришкен.

Типографиянын № 1 команданы электри станциянын команданы 3:0 санга уткан. Оон дараалында институт команданы типография-нын № 2 команданы биле ойнаш, анаа 0:1 санга уттурган.

Ийн заводунун команданы биле «Динамо» эки-тура спорт нитили-нин команданын ужурашканын биле болган. «Динамо» команданы заводун анык ойнакчыларын 1:0 санга уду алган. Типографиянын № 1 команданы «Динамо» биле ойнаш, 1:0 санга уду алган.

Түнел ойнаашкында дөрт коман-да киришкен. Анаа бирги чер даш типографиянын № 1 болган № 2 команданы ужурашкан. № 1 ко-манда саныг 3:0 кылдыр ойнаш, тилгелдиг болуп үгөн.

Редакторун ораалачы Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

Угаангыр чоруктуң оруу-биле, амыдыралдың оруу-биле

ХПРОСИМА. (СЭТА-нын корр.). Атомнуг болгаш водородтук чепсе-кти хоругулар дээш бүгү делегейиң бешки конференциясы боду-нун ажылын дооскан.

Атомнуг болгаш водородтук чепсе-кти дүжүр дээш бүгү делегейиң шимчээшкисин улам кыгак-жыл чурттарынын алырларын делегейиң 27 чурттарынын төлөөлери-нин аш хүннерин дугурулаа ажы-шкын найыралдыг байдалда чугаалашкан.

Тайбын болгаш адролуг чепсе-кти хоругулар дээш бүгү делегейиң шимчээшкисининг киржикчилерине ХПРОСИМА кыйгырын болгаш сүмелерин конференциянын төлө-лерин ууг водородтук-биле хү-лөөп алган.

Шинтирлук шилт алышкыны-н ам кылдыр ужурап бис деп Хи-росима кыйгырында айтып турар. Бир талазында, бистерин муруну-буста чайлаш чок шүлдүл хо-мурулажыг адролуг дайын болур грегедия чепсекти улам кыгак-жыл чурттарынын ортузунга адролуг чепсекти негелдерининг оруу туруп турар. Оске талазында, бистерин мурунушта угаангыр чоруктуң оруу-биле, амыдыралдың оруу-биле барымын оруу турар. Ол

орук болза чурттар аразында мар-гылдааларын делегей дугурула-жыгга үндүлүш шинтирлөө-рин, адролуг чепсеке контролуу тургузарын, дайынын кыжаныш-кынын уузуларын, чепсегелениш-кисинерин делегей курулаарынын кылдарын, ашты болгаш аларал-түргөлдүг уузукаарын эрге-жымшкынага атомнуг энергияны болгаш өске-даа курулаарынын ажылаарын көрүп турар.

Делегей дайынын тыттып ке-дириниң айымын уузукаарынчг улаанга бажынырын кылдырча адролуг чепсекти черле ап окта-птарын, мынчангаш ону контролга тургуску деп болгаш дайынын та-варыла-биле-даа, сагышты-биле-даа тыттып келдириң кыжы-ларын болгаш бодурубазы деп деле-гей дугурулажыг кылдырыңче бүгү делегейиң улустарын болгаш оларын чазактары конференция-нын киржикчилери кыйгырган.

Дайынын айымын бичелетки деп делегейиң өске-даа дугурула-жыг кылдырыңче кыйгырт ХПРОСИМА кыйгырында боз бар болуп турар.

Ууг курулелерин дугурукчу-лары ужурашкан, делегей айты-рыларын амыт-чакты чок беседал-арга чугаалажы көрүңче оларын кыйгырып тур бис деп конфе-рен-

циянын киржикчилери онзалып демелгелен.

Баштайгы сессиянын тургускан илеткилин төлөөлелерин үндө-шкөн, Делегей конференциянын киржикчилери тайбын дээш ба-за адролуг чепсекти хоругулар дээш бүгү делегейиң шимчээшкисинге сү-мелерин амыдап кылган.

Амгы байдалдар адролуг дайын хоругулажыг болгаш хоойдуулаа дашкар кылдыр тургустунган ту-рар ужуруг деп сүмелерде айтып турар. Чурттары адролуг чепсе-киле чепсегелеринин, адролуг чепсе-кти шенелдерин чорударын, ону ескелерин демеделеринче сөртүп килеринин айтырларын болгаш өске-даа ол аныктыг айты-рылар моон сонгаз тур-тус чурт-тарынын иштиги айтырларын кыл-ды көрдүрүп шыдаас, чүгө дээр-ге ол айтырлар бүгү кижиге тө-релгелерин эрге-ажыктарыга бол-гаш салым-чолуга хамааржым турар деп бажыг бугурулди кон-ференция чугаалаан.

Тайбынын камгалаа болгаш бажыглар ба-за атомнуг дайынын бодурубазы со-рула-биле бүгү шөрг блоктарын уузукаарын, чер бөмбүрөөнүн аны-бүрү районнарыга атомнуг чепсеке хосту зоналарын тургу-зарымын, Барын Германияны бол-

гаш Японияны адролуг чепсеке-биле чепсегелер чорукту хоругуларын эргежок чугулазын сүмелерде айтып турар.

Адролуг чепсеке ууру, тайбын дээш бүгү демеделелерге делегей-ниң өйү келген айтырларын чугаалажыг көр сорула-биле чазак-тар баштынарнын чөвүлел ху-ралын чымчактырыг негээрин кон-ференция сүмелен болгаш үстүндө айтылган негелден доттири-биле каттышкан демеделелеринин камгалажымы 1959 чылдын сентябрыдан эгелеш ноябрыга чедир чорударынче бүгү чурттарынын тай-бын талазакчыларын кыйгырган.

Конференциянын киржикчилери оон ийги, чурттуг дагы болгаш адролуг чепсегеленишкисин бол-дурбас деп тускай кыйгырыгын аян улуска үндүргөн болгаш өс-ке-даа чамдык документаларын хү-лөөп алган.

Атомнуг болгаш водородтук чепсе-кти хоругулар дээш, чепсегеленишкисинерин дүжүр дээш Деле-гейиң дараазындагы конференция-нын 1960 чылдын августта Япония-га өрттирерин сүмелен турар.

Г. СНОБЛЕВ.

Кижиниң организминге чунар бажының салдары

Чунар бажыг кештинг ажылын экижидер, чаг-нын болгаш деринг мыгалап үнерин көздөдөр, чөм солчулазын күштедирер.

Чунар бажыга киргенниң салдары-биле сарыг хайымшкынын, ижин сарыг сугларынын мыгалапы эвөөжөр, чөмчүлөктү кектерге кичигерин уладыр. Чүстериң аны-бүрү хоочурадыг аарыглардан (артриттерден), радикулиттерден, семирп аарыглардан, дү-чүк боостаныг катар аарыглардан, бронхит-терден болгаш өскелерден-даа аараан кижилер чунар бажыга чунарга оларга эш түнелди болуру болур.

Иччала-даа бусталыр черанг чунар бажын кижиге мырында-ла хора чок өвөс. Бусталыр чер организмге бир-ле салдар халалар. Эт ижин, хан түктү аарыглардан, карактарын, кулактарын чидиг аарыглардан, дамырлар калыкканда чүрек кемчээшкисинерден, анер-мизмерден, гипертензияг аарыглардан, өкпе туберкулезуудан аараан кижилерин илг буска олуруп, халтынарын сүмелелдир турар. Чидиг халдырарыг аарыглардан эйрөө-ле үр болбаан, а ол мыкам угады берген назымыг кижилер

чунар бажынын кончуг өвөөрчакчыг ажы-лаар ужуруглар.

Бачын уугуларын бусталыр черанг чунар бажына чуңдуруп бозбас. Бичиг уругуң чедир тургустунмаан, хөгжүп болгаш өзүп турар ком-пак организмге бусталыр чер чүгө хораны чедирп болур. Бусталыр черге баарынын му-рунда башты чутбазын сүмелен турар. Арынны болгаш башты соок суг-биле өттүрү каан ууг аржыла-биле (дүчүк аржымы биле) башты дугулап ап болур. Бустуг черге киргенниң со-лүндө өст-ботту баштай чыгып сугга чутташ, чүгө оон сөүлүгө краннын азы дүштүг соок сугга хаксып болур.

Бусталыр черанг чунар бажын анаа чунар бажыдан шуут мыгалды. Ийдиң чунар бажынын кончуг шык агарынын ижин 40—50 граус чедип турар. Ол чорук организмге чыгыг дамчылажынын чоругулазын кылдыр бол-гаш кижиниң ээли 38—39 граус чедир ижи-лер. Ийдиң байдалдар баш жээгиниң дамырла-рында хан сымшпай бол, оок бажымын уугулар айыл өскүтүп турар.

Тыва областың Санитар-чырыдышкын бажымы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетининг курумчул. бажын № 3. ТЕЛЕФОНАНЫ: редакторун 24-63, ораалачынын, партия амыдырал кидириңин 23-54, тарыхсалгалыг секретарынын, культура болгаш амыдырал кидириңин 37-13, адыр амы-агы, иштиг информация кидириңин 21-47, пропаганда, улетитр болгаш транспорт кидириңин 22-64, чага кидириңин 21- 27, бухгалтериянын 35—24, корректорларын 20-60.